

Na osnovu članova 19. i 21. Statuta Saveta za štampu i članova 15. i 16. Poslovnika o radu Komisije za žalbe, Komisija za žalbe Saveta za štampu u sastavu: Nadežda Budimović, Zlatko Čobović, Jelena Petković, Tamara Skrozza, Filip Švarn, Jelka Jovanović, Rodoljub Šabić, Ana Martinoli, Milena Vasić i Sanja Pavlović, na sednici održanoj 25. 1. 2024. godine, jednoglasno donosi

ODLUKU

Tekstom „Nožem 30 puta ubo 'cimera'“, objavljenim 21. novembra 2023. godine, dnevni list „Večernje novosti“

1.prekršio je tačku 1 Odeljka IV (Odgovornost novinara), po kojoj se novinar mora suprotstaviti svima koji krše ljudska prava ili se zalažu za bilo koju vrstu diskriminacije, govor mržnje ili podsticanje nasilja,

2.prekršio je tačke 1 i 4 Odeljka V (Novinarska pažnja) o obavezi novinara da poslu pristupa sa dužnom profesionalnom pažnjom, kao i da mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i učiniće sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na rasi, polu, starosti, seksualnom opredeljenju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom poreklu.

3.prekršio je i tačku 2 Odeljka VII (Poštovanje privatnosti), po kojoj novinari i urednici naročito treba da izbegavaju spekulacije i prenošenje nedovojno proverljivih stavova u izveštavanju o nesrećama i tragedijama u kojima ima stradalih ili su teško pogođeni materijalni i drugi interesi građana.

Nalaže se „Večernjim novostima“ da ovu odluku objave u roku od pet dana od dana dostavljanja odluke.

Odluka Komisije biće objavljena na sajtu Saveta za štampu (www.savetzastampu.rs) i dostupna javnosti.

OBRAZLOŽENJE

Udruženje A 11 – Inicijativa za ekonomska i socijalna prava podnela je žalbu na tekst kojim se izveštava o slučaju ubistva u Novom Sadu u novembru 2023. Tekstom je, kako su naveli u žalbi, „pokazan visok nivo nesenzibilnosti prema položaju osoba u situaciji beskućništva koji su akteri događaja koji se opisuje“. U žalbi se, između ostalog, navodi da se tekstom podstiče diskriminacija i šire stereotipi, što je suprotno tački 1 poglavlja IV, kao i tački 4 poglavlja V i smernicama u okviru tih tačaka. Suprotno Kodeksu, po kome se socijalni status počinitelaca ili žrtve navodi samo ako je to u direktnoj vezi sa vrstom i prirodom počinjenog dela, navedeno

Kraljice Natalije 28
11000 Beograd
tel: (011) 30 67 320
www.savetzastampu.rs

je više puta da su i obojica beskućnici, iako zločin nema veze sa njihovim socijalnim statusom, a potenciranje te informacije dovodi do toga da se gradi narativ o tim ljudima kao o nekome ko se „zbog loših životnih navika odaje alkoholizmu“ što može dovesti i do ubistva. Tome dopinose i izjave komšija. Po mišljenju žalioca, prekršena je i tačka 2 poglavlja VII, koja kaže da se prilikom izveštavanja o tragedijama moraju izbegavati spekulacije i prenošenje nedovoljno proverljivih stavova. Takođe, naveli su da prekršaj Kodeksa predstavlja i upotreba kolokvijalnog termina beskućnik, jer to nije identitet, već socijalni status. Podnosilac žalbe je naknadno odustao od delova žalbe koji se odnose na kršenje pretpostavke nevinosti i otkrivanje identiteta žrtve i počinioca, budući da je za to, po pravilima rada Saveta za štampu, potrebna saglasnost ljudi na koje se tekst odnosi.

U odgovoru na žalbu, autorka teksta Ljiljana Preradović i urednik rubrike „Hronika“ Milan Vesković naveli su da nije bilo nikakve loše namere da se žrtva i počinitelj etiketiraju, te da im je iz nekoliko izvora rečeno da je reč o beskućnicima koji borave u napuštenoj kući u nehygijskim uslovima. Termin beskućnici koriste, kako su istakli, i zvanične institucije i nije upotrebljen da bi se neko uvredio, već da bi se objasnio kontekst ubistva, koje je izazvalo veliko uznemirenje javnosti, posebno s obzirom na to da je žrtva ubijena 31 put nožem. Detalje je saopštio Više javno tužilaštvo u Novom Sadu, a novinarka i urednik podsećaju i da je bilo je više sličnih ubistava ranije, te da su mediji izveštavali da je reč o beskućnicima, sa ciljem da ukažu da su oni često žrtve najtežih krivičnih dela, kao i da je zbog javnog interesa trebalo je da se zna ko je ubica, a ko žrtva.

Komisija za žalbe ukazuje na to da novinari, kada pišu o posebno osetljivim grupama, treba da uključe i ono „dodatno dugme“ koje nazivamo posebnom osetljivošću ili dužnom pažnjom kako nam se ne bi potkrale nenamere stereotipne slike ili lične predrasude i sagovornika i novinara. Po mišljenju članova Komisije, to nedostaje tekstu na koji se žalba odnosi.

Već u naslovu, pominjanje cimera pod navodnicima zvuči posprdno. Isto se ponavlja i u tekstu u kome se, nakon toga, u više navrata napominje da je osumnjičeni živeo zajedno sa ubijenim u napuštenoj kući. Više od polovine teksta bavi se, što kroz izjave komšija, što kroz nezvanična saznanja, objašnjenjima da se osumnjičeni, kako je u jednom trenutku rečeno, „odao beskućništvu“, kao da je reč o nekom poroku, da je bio alkoholičar, da negde ima porodicu, da je radio kao kuvar, ali da je „popio platu“, što sve nije značajno za razumevanje zločina, već za podržavanje stereotipa o beskućnicima kao neodgovornim, potencijalno opasnim osobama, sklonim alkoholu, svađama, pa i ubistvu. Kroz te stereotipe se, zapravo spekuliše i o motivima zločina. Naročito je, u tom smislu, upadljivo šta je novinar odlučio da izvuče antrfile naslovljen sa „Danima se nije treznio“.

Komisija smatra da su tekstom prekršeni član 1 poglavlja IV, odnosno smernica ovog člana koja kaže da je novinarska profesija nespojiva sa širenjem bilo koje vrste stereotipa, kao i da predrasude koje novinari privatno imaju ne smeju biti objavljene ni otvoreno ni prikriveno, zatim članovi 1 i 4 poglavlja V koji govore o dužnoj novinarskoj pažnji i tome da novinar mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji. U okviru tačke 4

postoji smernica koja propisuje da se pripadnost određenoj grupi, odnosno društveno poreklo navodi samo ukoliko je taj podatak neophodan za puno razumevanje konteksta događaja o kojem se izveštava, što, po oceni Komisije, ovoga puta nije bio slučaj.

Članovi Komisije ukazuju na to da je širenje stereotipa neprihvatljivo i opasno, čak i kada iza toga ne stoji namera i podseća novinare i urednike da sa više pažnje izveštavaju o ovakvim slučajevima. Komisija, takođe, smatra i da je način izveštavanja o teškim krivičnim delima i nasilju u našim medijima inače problematičan, bez obzira na to o kome izveštavaju, pa je i u ovom slučaju, po oceni Komisije, prekršena tačka 2 poglavlja VII koja predviđa da novinari moraju da izbegavaju spekulacije u izveštajima o nesrećama i tragedijama u kojima ima stradalih. Komisija posebno skreće pažnju medijima da komšije i prolaznici nisu relevantni svedoci, niti sagovornici i da njihove izjave ne doprinose boljem razumevanju događaja, a mogu ozbiljno ugroziti privatnost ljudi o kojima se piše i doprineti širenju predrasuda.

Kada je reč o korišćenju termina beskućnik, Komisija veruje da sama upotreba tog termina ne predstavlja prekršaj Kodeksa, jer nije uvredljiv i ne prejudicira ništa.

Beograd, 25.1.2024.

Predsedavajuća

Nadežda Budimović